

podílí na společném státu proti své vůli, a proto rychle odpadnou, shledají-li, že Olynťané narazili na nějaký odpor. Spojí-li se však vzájemnými sňatky a pozemkovým vlastnictvím, jak to již odhlasovali, a poznají-li, že je prospěšné přidržovat se mocných — jako Arkadové, kteří tím, že jdou s vámi, chrání své vlastní statky a loupí cizí —, potom již pravděpodobně nebude snadné tu sílu zlomit.“

Když tato slova dozněla, Lakedaimoňané se obrátili ke spojencům a vybídli je, aby radili, co kdo pokládá za nejlepší pro Peloponnésos a spojence. Potom se mnozí přimlouvali za válečnou výpravu, především však ti, kteří se chtěli Lakedaimoňanům zavděčit. Bylo rozhodnuto, aby každý stát poslal takovou část vojska, aby celek dosáhl výše deseti tisíc mužů. Byly též předloženy návrhy, aby každý stát mohl místo vojáků odvádět peníze — aby se za jednoho muže platil aigínský tříbol denně a za jezdce aby se dával plat, který patří čtyřem těžko-oděncům. Jestliže by se některý stát vyhnul válečnému tažení, aby jej Lakedaimoňané mohli potrestat jedním statérem na muže a den. Po tomto usnesení poslové z Akanthu povstali a znovu oznámili, že toto rozhodnutí je správné, že však je nelze rychle uskutečnit. Prohlásili, že by bylo lépe, kdyby zatímco se bude výprava soustřeďovat, vytáhl co nejrychleji velitel s lakedaimonským vojskem v takové síle, jaká by byla schopna vytáhnout rychle, a obdobně i útvary z ostatních států. Dojde-li k tomu, pak města, která se k Olynťanům ještě nepřipojila, by takový krok již nemusela podniknout, kdežto ta, která k tomu byla donucena, by Olynthu poskytovala spojeneckou pomoc s menší rozhodností. Když bylo přijato i toto opatření, Lakedaimoňané vypravili Eudámida s propuštěnými heilóty a asi se dvěma tisíci muži z řad perioiků a Skirítů. Eudámídás požádal při odchodu eforu,

aby za ním táhl jeho bratr Foibidás, jakmile shromáždí zbytek přidělených vojáků. Když dorazil do thrácké oblasti, posílal posádky do měst, jež o to žádala, a zmocnil se Poteidaie, jež k němu přešla dobrovolně, ačkoli již patřila k olynthským spojencům. Zvolil si ji za základnu a vedl válku, jak by ji vedl každý, jehož vojenská síla je slabší.

Foibidás shromáždil zbytek Eudámidova vojska a pak se vydal na pochod. Když byli v thébské zemi, utábořili se za městem okolo cvičiště. Mezi Thébany tehdy probíhal mocenský boj, poněvadž úřad polemarchů právě zastávali Isménias a Leontiadés, kteří se rozcházeli v názorech, a každý z nich byl vůdcem svých stoupenců. Isménias nenáviděl Lakedaimoňany, a proto se k Foibidovi ani nepřiblížoval, zato Leontiadés mu všemožně nadbíhal, a když se s ním sblížil, řekl mu toto: „Foibide, dnešního dne můžeš své vlasti prokázat největší službu. Půjdeš-li za mnou se svými těžko-oděnci, zavedu tě na akropoli. Potom můžeš být jist, že Théby jsou plně v moci Lakedaimoňanů a v moci nás, vašich přátel. Třeba nyní, jak vidíš, bylo veřejně vyhlášeno, aby se nikdo z Thébanů nezúčastňoval tvého tažení proti Olynťanům. Provedeš-li však s naší pomocí tento můj návrh, hned s tebou vypravíme mnoho těžko-oděnců a mnoho jezdců, takže svému bratru pomůžeš se silným vojskem, a zatímco on se chystá dobývat Olynthos, ty si podmaníš Théby, daleko významnější město, nežli je Olynthos.“ Jakmile Foibidás uslyšel tento návrh, dostal se do povznesené nálady, poněvadž mnohem více než po obyčejném životě toužil po nějakém skvělém činu, aniž byl zřejmě mužem, který se řídil pouze rozvahou a rozumovými důvody. Když s návrhem projevil souhlas, Leontiadés ho vyzval, aby se vydal na pochod, poněvadž byl již k odchodu připraven, a dodal: „Až přijde vhodná chvíle, najdu si k tobě cestu a sám tě povedu.“ Zatímco rada zasedala ve sloupořadí na ná-

městí, poněvadž na Kadmeji slavily ženy thesmoforie, za letního poledne, kdy ulice byly liduprázdné, se Leontiadés přihnál na koni k Foibidovi, přikázal, aby se obrátil, a vedl ho přímo na akropoli. Tam pokynul jemu i jeho oddílu, aby se zastavili, předal klíč od brány a upozornil, aby na akropoli bez jeho příkazu nikoho nepouštěl, a hned pak odešel na zasedání rady. Když vstoupil, promluvil takto: „Mužové! Jen žádnou sklíčenost proto, že Lakedaimoňané ovládají akropoli, poněvadž prohlašují, že nepřišli s nepřátelským úmyslem vůči nikomu, kdo si nepřeje válku. Poněvadž však zákon nařizuje, aby polemarchos zatýkal každého, kdo se prokazatelně dopouští jednání hodného trestu smrti, proto já zatýkám tohoto zde přítomného Isménia, který je válečným podněcovatelem. Nuže, setníci, povstaňte se svými muži, zatkněte jej a odveďte na předem určené místo!“ Byli to lidé, kteří o tomto plánu věděli, a proto uposlechli a Isménia zatkli. Zato ti, kteří o spiknutí nevěděli a patřili k Leontiadovým protivníkům, zčásti hned uprchli z města v obavách o svůj život, zčásti nejprve odešli domů. Jakmile se však dověděli, že Isménias byl uvězněn na Kadmeji, odešli do Athén. Bylo to asi tři sta mužů, kteří zastávali stejné názory jako Androkleidás a Isménias.

Když tyto události skončily, zvolili místo Isménia jiného polemarcha, zatímco Leontiadés se bez prodlení vydal na cestu do Lakedaimonu. Zjistil tam, že efoři a většina obce Foibida odsuzuje, protože zásah provedl bez nařízení úřadů. Agésiláos prohlásil, že vykonali věci, které jsou pro Lakedaimón škodlivé, zaslouží si, aby byl potrestán; pakli vykonali věci užitečné, je prý známa starobylá zásada, aby vojevůdce mohl takovéto opatření provést z vlastního rozhodnutí. Dodal: „Je tedy třeba uvažovat jen o tom, zda to, co bylo vykonáno, je prospěšné, nebo škodlivé.“

Když potom Leontiadés vstoupil do sněmu, promluvil takto: „Lakedaimoňané! Sami jste přece říkali předtím, než se stalo, co je teď skutečností, že se k vám Thébané chovají nepřátelsky, poněvadž jste si všimli, že se chovají přátelsky k vašim protivníkům a že jsou odpůrci vašich přátel. Neodmítli snad spojit se s vámi při tažení proti athénskému lidu v Pireu, který patřil k vašim zuřivým nepřátelům? A netáhli snad zase na druhé straně proti Fólkům, protože viděli, že s nimi udržujete přátelské styky? Také nyní uzavřeli spojenectví s Olyntfany, protože vědí, že vy proti nim zahajujete válku. V minulosti jste stále pečlivě sledovali, kdy uslyšíte, že násilím přivedli Bolótií pod své jařmo. Jenže nyní po tomto činu již není třeba, abyste se Thébanů báli, nýbrž postačí poslat jen stručný vzkaz, abychom vám z Théb sloužili ve všem, o čem požádáte, postaráte-li se ovšem vy o nás jako my o vás.“ Když Lakedaimoňané slyšeli tuto řeč, rozhodli, aby akropole byla strážena právě tak, jak byla obsazena, a aby se s Isméniem konalo soudní přelíčení. Potom vypravili tři lakedaimonské soudce a po jednom soudci s každého spojeneckého státu, ať byl malý, nebo velký. Jakmile soudní dvůr zahájil společné zasedání, hned byla proti Isméniovi vznesena žaloba, že je stoupencem barbarů a že se stal přítelem perského místodržitele, aniž s toho Řecko mělo jakýkoli prospěch, že přijal část peněz od perského krále a že má spolu s Androkleidem hlavní vinu na voškerém zmatku, který zachvátil Řecko. Isménias se hájil proti všem těmto žalobám, nemohl však vyvrátit obvinění, že se pustil do velikášské a zlovolné činnosti. Byl proto odsouzen a popraven. Leontiadovi stoupenci pak ovládali stát a podporovali Lakedaimoňany ještě více, nežli se od nich žádalo.

Po těchto událostech Lakedaimoňané zahájili s mnohem větší rozhodností společnou výpravu proti Olynthu. 382 př. n. l.

Agésipolis býval vděčným posluchačem Agésiláových historek z mládí a loveckých, jezdeckých i milostných příhod. A nadto prokazoval též Agésiláovi úctu při společném bydlení, jak bylo vůči staršímu slušné. Lakedaimoňané za něho vypravili k Olynthu s velitelskou pravomocí Polybiada.

379 př. n. l. Agésiláovi však již dávno uplynul čas, po který podle zpráv mělo Flíúntanům vystačit obilí. Takový bývá ovšem rozdíl mezi těmi lidmi, kteří dovedou vlastní žaludek ovládat, a mezi těmi, kteří nejsou dost zdrženliví: Flíúntané se totiž rozhodli spotřebovat o polovinu méně obilí nežli dříve, takže vydrželi obležení dvakrát déle, nežli se očekávalo. A někdy je podobný rozdíl i mezi smělou odvahou a zbabělostí, neboť jakýsi Delfión, který si získal vynikající pověst, se třemi sty flíúntskými muži stačil stát v cestě všem, kteří si přáli uzavřít mír, stačil dát do vězení a střežit ty, kterým nedůvěřoval, dovedl přinutit prosté občany, aby chodili do stráží, a dohlížením si uměl zajistit jejich věrnost. Často se svými druhy při výpadech pokaždé jinde uprostřed kruhového valu zaháněl na útěk nepřátelské strážce. Když však tito jeho vybraní lidé při všemožných prohlídkách již ve městě nemohli najít obilí, vypravili k Agésiláovi poselstvo a žádali, aby jim povolil volnou cestu do Lakedaimonu, poněvadž prý se rozhodli svěřit lakedaimonským úřadům, aby s jejich městem naložily, jak uznají za vhodné. Agésiláos se rozhněval, poněvadž přehlíželi jeho postavení, poslal vzkaz přátelům ve Spartě a prosadil, aby flíúntská záležitost byla svěřena jemu, ale přesto flíúntskému poselstvu zaručil volnou cestu, zato dal střežit město ještě pevněji nežli dříve, aby nikdo z obyvatelů nemohl uniknout. Přece však za noci Delfión uprchl a s ním i nějaký poznamenaný dobrodruh, který nepozorovaně ukořistil mnoho zbraní obléhatelů. Když poslové z Lakedaimonu

přišli se zprávou, že obec ukládá Agésiláovi, aby o flíúntských záležitostech rozhodl, jak uzná za vhodné, Agésiláos rozhodl tak, aby padesát mužů z řad navrátilců a padesát mužů z místních občanů nejprve učilo, kdo má v obci zůstat naživu a kdo má zemřít; dále aby ustanovili zákony, jimiž se budou spravovat ve veřejném životě. Než to prosadí, ponechal ve Flíúntu posádku a jejím členům žold na šest měsíců. Potom rozpustil spojence a občanské vojsko odvedl domů. A takto se po roce a osmi měsících skončily flíúntské záležitosti.

Také Polybiadés donutil Olynťany, aby vypravili do Lakedaimonu poselstvo jednat o míru, neboť již nesmírně trpěli hladem, protože nemohli užívat obilí ze své vlastní země, ani je nemohli dovážet po moři. Když přišli zplnomocnění poslové Olynťanů do Lakedaimonu, uzavřeli smlouvu, aby měli tytéž nepřátele i přátele jako Lakedaimoňané, aby s nimi šli, kamkoli oni povedou, a aby byli jejich spojenci. Pak potvrdili přísahou, že této smlouvě zůstanou věrni, a odešli domů.

Jakmile se Lakedaimoňanům podařilo dosáhnout, že Thébané a ostatní Boiótové byli úplně v jejich moci, že se Korintané stali jejich nejvěrnějšími přáteli, že se Argojští pokořili, protože již nemohli očekávat žádný prospěch z výmluvy na posvátné měsíce, že Athéňané zůstali úplně sami, a když byli potrestáni i spojenci, kteří jim odporovali, zdálo se, že jejich mocenské postavení je již naprosto dokonale a bezpečně zajištěno.

/ 4 / Bylo by možno uvádět též mnoho jiných dokladů z Řecka i z ciziny, že se bohové dovedou postarat o ty, kdož se jich dotknou bezbožnou myšlenkou nebo nespravedlivým skutkem. Nyní uvedu následující doklad: Ačkoli Lakedaimoňané přísežně slíbili, že státům ponechají nezávislost, zmocnili se thébské akropole, a byli za to ztrestáni pouze od těch, na nichž se provinili — třebaže

dříve je nepřemohl nikdo z tehdejších lidí, přece pouze sedm vyhnanců stačilo odstranit vládu těch mužů, kteří uvedli Lakedaimoňany na akropoli a kteří chtěli, aby jejich vlastní stát zůstal v lakedaimonské podřízenosti a oni sami aby v něm tyransky vládli. Chci nyní podat podrobný výklad, jak se to stalo.

Jakýsi Fillidás vykonával písařskou službu u polemarcha Archia a jeho druhů a sloužil jim také v ostatních potřebách, jak se zdá, opravdu dobře. Když přišel kvůli nějaké záležitosti do Athén, setkal se s ním jeho dávný známý Melón, který žil v Athénách mezi thébskými vyhnanci. Zeptal se na činnost polemarcha Archia a na tyranskou vládu Filippa, a když poznal, že Fillidás nenávidí domácí poměry ještě více nežli on sám, dali si čestné slovo a dohodli se, jak je třeba postupovat v jednotlivostech. Potom si Melón mezi vyhnanci vybral šest nejdůvěrnějších přátel, kteří mimo dýku neměli jinou výzbroj, a nejdříve se s nimi za noci vydal do thébské země. Pak přečkali den na jakémsi pustém místě a přišli k bráně, jako by se mezi opozdílci vraceli z venkova od polní práce. Když vstoupili do města, přenocovali u jakéhosi Charóna, u něhož přečkali také následující den. Poněvadž polemarchové konali na konci svého úředního období oslavu k počtě Afrodíty, Fillidás, který pro ně obstarával i ostatní potřeby a již dříve jim sliboval nejvznešenější a nejkrásnější Thébanky, tehdy oznámil, že je chce přivést. A oni — takoví to byli mužové — očekávali, že stráví velice příjemnou noc. Když povečeřeli a pak se pro Fillidovu horlivou úslužnost rychle ocitli v podnapilosti a často naléhali, aby již přivedl hetéry, vyšel a přivedl Melóna s jeho přáteli. Tři z nich přestrojil za paní, ostatní za jejich služebné. A uvedl je do předšné polemarchovy úřadovny, pak sám vešel a řekl Archiovým druhům, že se ženy zdráhají vstoupit, bude-li uvnitř

někdo ze sluhů. Polemarchové proto rychle nařídili, aby všichni sluhové odešli, a Fillidás jim dal víno a poslal je k jednomu z nich. Potom uvedl hetéry a ke každému je nechával přisedávat. Jejich dohoda zněla, že až usednou, odhalí se a hned udeří. Někteří lidé vypravují, že polemarchové zemřeli takto, jiní však tvrdí, že Melónovi druhové vstoupili jako hodovníci a polemarchy zabili. Se třemi z nich šel potom Fillidás k příbytku Leontiada. Zasklepal na dveře a řekl, že chce vyřídít nějaký vzkaz od polemarchů. Leontiadés byl právě sám doma a po večeři odpočíval na lehátku; jeho žena seděla u něho a pletla z vlny. Vybídl Fillida, aby vešel, poněvadž jej pokládal za důvěryhodného muže. Jakmile vstoupili, zabili jej a ženu hrozbami umlčeli. Při odchodu nařídili, aby dveře zůstaly zavřeny, a pohrozili, že zabijí všechny obyvatele domu, zjistí-li, že jsou otevřené. Potom se Fillidás odebral se dvěma muži do vězení a řekl strážci, že vede od polemarchů člověka, jehož je třeba uvěznit. Jakmile otevřel, bez váhání jej zabili, vězně osvobodili a hned je opatřili zbraněmi, které našli ve sloupořadí, odvedli je k Amfiónově svatyni a nařídili, aby zůstali v pohotovosti. Hned potom učinili veřejnou výzvu, aby všichni Thébané, jezdcí i těžkooděnci, vyšli do ulic, poněvadž tyrani jsou již mrtví. Pokud byla noc, občané zůstali nedůvěřiví a nehýbali se. Jakmile však nastal den a bylo již zřejmé, co se stalo, těžkooděnci i jezdcí rychle vyběhli pomáhat se zbraněmi. Navrátilci také vypravili jezdce ke dvěma athénským velitelům na hranicích; přispěchali na pomoc, poněvadž věděli, proč byli jezdcí vypraveni.

Když spartský velitel na akropoli uslyšel noční výzvu, poslal bez otálení posly do Platají a Thespií, aby přivedli pomoc. Thébstí jezdcí však zpozorovali Platajany na pochodu, rozjeli se proti nim a zabili jich více než dvacet. Jakmile se potom vrátili zpátky do města a od

lovat počínání těch mužů, kteří ve své závodnické dráze často vítězí, ale v době své slávy jsou tak ctižádostiví, že nepřestanou závodit dříve, než po porážce zanechají cvičení. Právě tak nemohu schvalovat počínání hráčů, kteří po šťastné výhře vrhají kostky o dvojnásobnou sázku, poněvadž vidím, že se většinou dostávají na mizinu. Také my bychom měli hledět na tyto zkušenosti a nikdy bychom se neměli pouštět do takového zápasu, ve kterém jde o úplné vítězství nebo o úplnou porážku, ale spíše bychom měli uzavřít přátelství, dokud ještě máme dosti síly a štěstí, protože tak bychom se stali my vaší a vy naší pomocí mocnější, nežli jsme byli kdy dříve v Řecku.“

Poněvadž se dospělo k názoru, že tito mužové promluvili správně, Lakedaimoňané odhlasovali přijmout mírový návrh pod tou podmínkou, že odvedou své velitele z měst, že rozpustí svá pozemní i námořní vojska a že městům ponechají nezávislost. Bude-li kdo jednat proti tomuto usnesení, může každý podle své vůle přispěchat na pomoc utiskovaným městům, kdo však nebude chtít, nebude vázán přísahou poskytovat spojeneckou pomoc utlačovaným. Na tyto podmínky složili přísahu Lakedaimoňané za sebe i za své spojence, ale Athéňané a jejich spojenci jednotlivě město za městem. Také Thébané zapsali své jméno mezi městy, která složila přísahu, ale příštího dne jejich poslové znovu předstoupili a žádali přepsat, že místo Thébanů složili přísahu Boiótové. Agésiláos odpověděl, že nehodlá přepisovat nic z toho, nač dříve přísahali a co již podepsali. Dodal, že na jejich pokyn dá jejich jméno vymazat, pokud by nechtěli být zahrnuti do smlouvy. Když ostatní uzavřeli mír za těchto podmínek a když trval pouze spor s Thébany, Athéňané očekávali, že Thébané desátkem ze svého majetku propadnou bohu. Thébané sami odešli v naprosté beznaději.

/ 4 / Athéňané potom odvedli posádky z měst a odvolali Ífíkrata s loďmi a donutili ho vrátit všechno, čeho se zmocnil po mírové smlouvě uzavřené v Lakedaimonu. Lakedaimoňané sice odvedli z ostatních měst své velitele a posádky, ale nedodrželi smlouvu, pokud šlo o Kleombrotu, který stál s vojskem ve Fókidě a vznesl na domácí úřady dotaz, jak má jednat. Prothoos sice podal návrh, aby Lakedaimoňané rozpustili vojsko podle přísah a vyzvali okolní města, aby podle svého rozhodnutí poskytla příspěvek do Apollónova chrámu, a teprve poté, neponechali někdo městům nezávislost, aby znovu vydali výzvu ke všem, kteří by chtěli spěchat na obranu nezávislosti, a aby je vedli proti odpůrcům — prohlásil, že takto by jim byli podle jeho názoru bohové nanejvýš milostiví a města by měla nejméně důvodů k pohoršení —, jenže sněm, který to vyslechl, projevil názor, že Prothoův návrh je nesmyslný. Jak se zdá, osud je vedl. Nařídili Kleombrotovi, aby vojsko nerozpouštěl, nýbrž aby je bez prodlení vedl proti Thébanům, nedají-li městům nezávislost. Když tedy zjistil, že nejen ze svého svazku nepropouštějí města, nýbrž ani nerozpouštějí vojsko, aby se proti němu mohli postavit, táhl do Boiótie.

Nepodnikl však z Fókidy útok cestou, na níž ho Thébané očekávali a kterou střežili v jakési soutěsce, nýbrž postupoval přes Thisby horskou cestou, kde jej Thébané neočekávali, dorazil do Kreusy, dobyl hradby a zajal dvanáct thébských triér. Potom směrem od moře vystoupil do hor a utábořil se u Leukter v thespijské zemi. Thébané se utábořili na protilehlém pahorku v nevelké vzdálenosti; kromě Boiótů neměli žádné spojence. Potom ke Kleombrotovi přicházeli přátelé a říkali: „Kleombrote, necháš-li Thébany odejít a nesvedeš-li bitvu, dostaneš možná od občanů nejvyšší trest, poněvadž ti připomenou, žeš vůbec nedrancoval thébskou zemi, když jsi dorazil

do Kynoskefal, a žes byl odražen při pozdější výpravě, aniž jsi provedl vpád, ačkoli Agésiláos vždycky podnikal vpády přes Kithairón. Máš-li tedy ohled sám na sebe a toužíš-li po své vlasti, musíš vést vojsko proti těmto mužům.“ Takto mluvili přátelé, protivníci však utroušili: „Teď se konečně ukáže, je-li tento muž opravdu nakloněn Thébanům, jak se to o něm říká.“

Kleombrotos slyšel tato slova, jež ho podněcovala k bitvě. Thébstí vůdcové zase uvažovali, že nebudou-li bojovat, vzbouří se proti nim jejich okolní města a sami pak budou obléháni. Nebude-li proto mít thébský lid živobytí, vyvstane nebezpečí, že se proti nim postaví také občané. A poněvadž mnozí byli již dříve ve vyhnanství, docházeli k závěru, že by bylo lépe padnout v boji než znovu jít do ciziny. Nermalou měrou jim nadto dodávala odvalu věštba, podle níž měli být Lakedaimoňané poraženi tam, kde stojí náhrobní kámen panen, jež se prý samy usmrtily, poněvadž se na nich Lakedaimoňané dopustili násilí. Thébané ostatně tento náhrobní kámen před bitvou vyzdobili. Také z Théb dostávali zprávy, že se všechny chrámy samy o sobě otevřely, a kněžky prý oznamovaly, že bohové tak naznačují vítězství. Z Hérakleovy svatyně prý dále zmizela zbroj, poněvadž Héraklés vytáhl do bitvy. Někteří lidé ovšem tvrdí, že tohle všechno byly jen smyšlenky vůdců. Pokud jde o vlastní bitvu, všechno se vyvíjelo pro Lakedaimoňany nepříznivě, kdežto Thébanům shodou okolností naopak všechno vycházelo. Kleombrotos konal po snídání poslední poradu o bitvě. A když okolo poledne popili trochu vína, prý se poněkud rozjařili. A když se na obou stranách chystali do zbraní a bylo již jasné, že dojde k bitvě, spočíval první nedostatek Lakedaimoňanů v tom, že v době, kdy začali z boiótského vojska odcházet mužové od zásobovacích oddílů, někteří nosiči vojenských potřeb a lidé,

kteří se nechtěli zúčastnit bitvy a obloukem okolo tábora opouštěli bitevní pole, podnikli na ně útok Hierónovi žoldnéři, fóctí peltasti a héraklejští a flíúntští jezdci, obrátili je nazpět, pronásledovali do boiótského tábora a způsobili, že boiótské vojsko bylo mnohem větší a početnější než dříve. Další nedostatek: poněvadž se mezi oběma vojsky rozkládala rovina, Lakedaimoňané před svou bitevní linií sešikovali jezdce, proti nimž postavili své jezdce také Thébané. Kdežto však thébská jízda byla dobře vycvičena, protože vedla válku jak s Orchomenskými, tak i s Thespijskými, Lakedaimoňané měli v té době velice špatnou jízdu, poněvadž pouze nejzámožnější občané chovali koně a v době válečného tažení nastoupil k jízdě pouze ten, kdo k ní byl určen, a tažení se vždy zúčastnil s koněm a zbrojí, jež při té příležitosti dostal. A z vojáků zase sloužili u jízdy ti, kteří byli nejméně zdatní a nejméně ctižádostiví. Takováto byla tedy na obou stranách jízda. Pokud jde o bitevní šik, Lakedaimoňané prý vedli každou četou tak, aby měla hloubku tří mužů, z čehož vyplývá, že jejich bitevní šik neměl větší hloubku než dvanáct mužů. Zato Thébané vytvořili šik alespoň do hloubky padesáti štítů, poněvadž vycházeli z úvahy, že zvítězí-li nad oddíly, které jsou okolo krále, poradí si již snadněji s celým ostatním vojskem.

Když Kleombrotos začal postupovat proti nepřítelům, nejprve — a to ještě dříve, než jeho vojsko pozorovalo, že zahájil postup — došlo ke vzájemnému střetnutí jezdců, ve kterém Lakedaimoňané rychle podlehli a na útěku se dostali mezi vlastní těžkoodence, a thébské oddíly provedly další nápor. Přes to všechno však přece jen v bitvě nejprve vítězili mužové, kteří stáli po boku Kleombrota, jak to lze bezpečně dokázat tím, že by jej nemohli zdvihnout ze země a ještě zaživa odnést, kdyby v téže době neměli převahu vojáci, kteří bojovali před

ním. Když však byl zabit polemarchos Deinón a z královny družiny Sfodriás se svým synem Kleónymem, začali pod tlakem nepřátelské převahy ustupovat jezdcí i takzvaní polemarchovi pomocníci i ostatní vojáci. Také Lakedaimoňané na levém křídle se dali na ústup, poněvadž viděli, že couvá pravé křídlo. Když přešli příkop, který byl právě před táborem, zastavili se na téměř místě, odkud zahájili útok, přestože měli značné ztráty na padlých a byli poraženi, neboť tábor se nerozkládal v úplné rovině, nýbrž spíše na mírném návrší. Potom někteří Lakedaimoňané soudili, že porážka není tak hrozná: prý je třeba zamezit, aby nepřátelé zřídili vítězný pomník a oni aby své mrtvé sbírali po vyžádaném příměří; naopak se prý mají pokusit získat je bojem. Protože však polemarchové viděli, že počet všech padlých Lakedaimoňanů se blíží tisíci a že pouze Sparťanů, jichž tam bylo okolo sedmi set, padlo asi čtyři sta, a poněvadž si všimli, že všichni spojenci ztratili odvalu k boji a že se někteří dokonce ani netrápí nad tím, k čemu došlo, shromáždili nejzkušenější muže a radili se, co je třeba dělat. A poněvadž všichni soudili, aby sebrali padlé za příměří, poslali hlasatele, aby o ně požádali. Thébané potom postavili vítězný pomník a vydali padlé za příměří.

Po těchto událostech dorazil do Lakedaimonu posel se zprávou o této pohromě právě v poslední den gymnopaidií, když se v divadle konal sborový tanec mužů. Jakmile eforové uslyšeli o pohromě, byli otřeseni — jinak tomu podle mého názoru ani nemohlo být. Sborový tanec již nezahájili, závody však nechali dokončit. A oznámili jména padlých jednotlivým rodinám, ale ženám nařídili, aby hlasitě nenařikaly, nýbrž aby tu pohromu snášely v tichosti. Příštího dne bylo možno vidět, že se pohybují na veřejnosti s jasnou a veselou tváří ti, jejichž příbuzní padli, kdežto jen zřídka bys mohl vidět občany,

jejichž příbuzní podle zpráv žili. Tito lidé chodili zachmuřeně a s pocitem ponížení.

Potom efoři vyhlásili pohotovost dvou zbylých oddílů, a to všech mužů až do čtyřiceti let služby. Vypravili s nimi také muže do téhož stáří, kteří patřili k oddílům, jež byly za hranicemi. Již dříve totiž táhli do Fókidy všichni až do pětaticeti let od nástupu do vojenské služby. Nařídili, aby se výpravy zúčastnili i ti, kteří dříve zůstali doma pro úřední povinnosti. A poněvadž se Agésiláos ze své nemoci ještě nezotavil, občané nařídili, aby se velení ujal jeho syn Archidámos. Na výpravě se s ním horlivě podíleli Tegeané, protože ještě žili stoupenci Stárippovi, kteří byli nakloněni Lakedaimoňanům a ve městě požívali veliké vážnosti. Odhodlaně s ním táhli ze svých vesnic také Mantinejští, poněvadž měli aristokratickou vládu. Velmi rozhodně se zúčastnili také Korintané, Sikyóňané, Flíúntané a Achajové. Vojáky vypravila i jiná města. Sami Lakedaimoňané a Korintané osadili též triéry a požádali také Sikyóňany, aby též osazovali lodi, jimž zamýšleli přepravit vojsko. A Archidámos již vykonával obět obvyklou při plavbě přes moře.

Hned po bitvě poslali Thébané do Athén ověčeného posla, který jedním dechem oznámil velikost vítězství, ale také naléhal, aby Athéňané přišli s pomocnou výpravou. Nyní se prý konečně mohou Lakedaimoňanům pomstít za všechno, co jim způsobili. Athénská rada právě zasedala na Akropoli. Když její členové uslyšeli zprávu o nových událostech, dali všem najevo, že jsou znepokojeni, neboť posla veřejně nepohostili a vyhnuli se odpovědi ohledně pomoci. A tak posel odešel z Athén. Thébané také spěšně poslali výzvu svému spojenci Iásonovi a žádali o pomoc, zatímco mezi sebou uvažovali, kam směřuje budoucí vývoj. Iásón dal hned osadit triéry, aby Thébanům pomáhal na moři, a ačkoli proti němu Fókové vedli

příspěchám na pomoc napadenému.“ Všichni ostatní s radostí uvítali tuto přísahu, pouze Élejeci se ohradili, že není třeba poskytovat nezávislost ani Marganům, ani Skillúntským, ani Trifýlským, poněvadž tyto obce jsou prý jejich vlastnictvím. Athéňané a ostatní, kteří se usnesli, aby byla nezávislá právě tak malá jako velká města, jak to již napsal perský král, odeslali muže pověřené přijímat přísahy a vyzvali zplnomocněné úřady v každém městě, aby složily přísahu. Složili ji všichni kromě Élejců.

V důsledku této mírové smlouvy se shromáždili všichni Mantinejští, a poněvadž se již pokládali za zcela nezávislé, usnesli se budovat Mantineu jako jednotné město a toto město opevnit hradbami. Lakedaimoňané však zase soudili, že bude projevem zlé vůle, stane-li se to bez jejich souhlasu. Vypravili tedy Agésiláa s poselstvím do Mantineje, poněvadž se pokládal za otcovského přítele Mantinejských. Když k nim dorazil, mantinejští představitelé nechtěli svolat lid, aby s ním Agésiláos jednal, nýbrž naléhali, aby své přání oznámil jim. Slíbil, že zdrží-li se nyní budování hradeb, vystaví je se souhlasem Lakedaimoňanů, a to nepřilíš nákladně. Když však odpověděli, že odklad není možný, poněvadž celá obec již přijala rozhodnutí o stavbě hradeb, Agésiláos odešel v hněvu, neboť se zdálo nemožné podniknout proti nim válečné tažení, poněvadž mír byl uzavřen na zásadě nezávislosti. Mantinejským posílala také některá arkadská města muže, aby jim pomohli se stavbou hradeb, a Élejeci jim ještě přispěli třemi talenty stříbra na náklady spojené s jejich budováním. A Mantinejští se zabývali těmito záležitostmi.

370 př. n. l. Mezi Tegeany naléhali stoupenci Kallibia a Proxena, aby se všichni Arkadové sjednotili a aby i v jednotlivých městech platilo jakékoli ustanovení, které schválí společné shromáždění. Jenže Stásippovi přívrženci usilovali o to,

aby občané žili beze změny nadále podle otcovských zákonů. Stoupenci Proxena a Kallibia, kteří při jednání nejvyšších úředníků podléhali, dospěli k názoru, že bezpečně zvítězí většinou, shromáždili se lid, a začali chystat zbraň. Jakmile to zpozorovali Stásippovi přívrženci, postavili se proti nim také se zbraní v ruce. Bylo jich na počet méně, když se však pustili do boje, zabili Proxena a nemnoho jiných jeho přátel, kdežto ostatní zahnali na útěk, ale nepronásledovali je, poněvadž Stásippos byl tak ušlechtilý muž, že si nepřál hromadnou smrt spoluobčanů. Kallibiovi stoupenci se uchýlili pod hradby v okolí brány, jež leží směrem k Mantineji, a poněvadž na ně protivníci nedotírali, shromáždili se a vyčkávali v klidu. Již dříve totiž poslali k Mantinejským žádost o pomoc, ale potom začali vyjednávat se Stásippovými přívrženci o usmíření. Když se však zřejmě blížili Mantinejští, někteří Tegeané obsadili hradbu a volali na Mantinejské, aby jim co nejrychleji poskytli pomoc, a křikem je vybízeli ke spěchu. Jakmile Stásippovi stoupenci zjistili, co se děje, dali se na útěk pallantskou branou, a dříve nežli je pronásledovatelé dostihli, uchýlili se do chrámu Artemidy, uzavřeli jej a v klidu vyčkávali. Jenže jejich protivníci vylezli na chrám, rozebrali střechu a ubíjeli je taškami. Poněvadž Stásippovi přívrženci viděli, že není jiná možnost, žádali své protivníky, aby přestali, a slíbili odejít z chrámu. Jakmile je odpůrci dostali do rukou, v poutech je naložili na vůz a dovezli zpět do Tegeje. Tam je společně s Mantinejskými odsoudili a popravili.

Mezitím uprchlo do Lakedaimonu asi osm set Stásippových přívrženců z Tegeje a Lakedaimoňané se po těchto událostech rozhodli, že je třeba podle přísahy pomoci padlým i uprchlým Tegeanům. A tak zahájili válečné tažení proti Mantinejským, protože proti přísahám vystoupili ve zbraní proti Tegeanům. A eforové vyhlásili

jovém postavení a stále je posiloval. Když se bitevní šik zdvojnásobil, postoupil s těžkooděnci dále do roviny a zase pochodový proud protáhl tak, aby měl hloubku devíti nebo deseti štítů. Mantinejští však proti němu v bitevním šiku nevytáhli, protože Élejeci, účastníci jejich válečného tažení, naléhali, aby nesváděli bitvu, dokud nedorazí Thébané: s určitostí se prý dostaví, poněvadž si u nich sami půjčili deset talentů na výpomoc. Když to Arkadové slyšeli, klidně vyčkávali v Mantineji. Ačkoli se Agésiláos s vojskem opravdu chtěl vrátit, poněvadž bylo uprostřed zimy, přesto se po tři dny zdržoval v nevelké vzdálenosti od Mantineje, aby se nezdálo, že ho k odchodu dohání strach. Čtvrtého dne ráno po snídani vedl vojsko zpět do téhož tábora, v němž se zdržoval prvního dne na svém pochodu od Eutaie. Když se nikdo z Arkadů neukazoval, vedl vojsko co nejrychleji do Eutaie, ačkoli bylo již velmi pozdě, poněvadž chtěl odvést těžkooděnce dříve, než uvidí strážní ohně nepřátel, aby se nemohlo říci, že je odvedl na ústupu. Zdálo se mu totiž, že poněkud vymanil vlastní občany z dřívější beznaděje, poněvadž vpadl do Arkadie, a ačkoli ji pustošil, nikdo s ním nechtěl podstoupit boj. Když přitáhl do Lakónie, propustil Spartané domů a poslal perioiky do jejich měst.

Jakmile Agésiláos odtáhl a Arkadové zjistili, že rozpustil své vojsko, zatímco sami byli soustředěni, podnikli válečné tažení proti Hérájským, protože se nechtěli stát členy arkadského spolku a protože se zúčastnili společně s Lakedaimoňany vpádu do Arkadie. Když přitáhli do hérájské země, pálili příbytky a káceli stromy.

Jakmile však dostali zprávu, že pomocná výprava Thébanů přibyla do Mantineje, odtáhli od Héraie a setkali se s Thébany. Když se spojili, Thébané zastávali názor, že postavení Arkadů je dobré, poněvadž jim přispěchali na pomoc, v zemi však již neviděli žádného nepřítele.

Jenže Arkadové, Argejští a Élejeci na ně naléhali, aby je vedli co nejrychleji do Lakónie, upozorňující na vlastní značnou sílu a nadměrně vychvalující vojsko Thébanů — všichni Boiótové totiž z hrdosti nad vítězstvím u Leukter zavedli vojenský výevik. Táhli s nimi i Fókové, kteří se dostali do jejich područí, Eubojští ze všech měst, obojí Lokrové, Akarnánové, Héraklejšti a Mélijští. Táhli s nimi i jezdcí a peltasti z Thessalie. Arkadové je prosili, aby se za žádnou cenu nevraceli, dokud neprovedou vpád do země Lakedaimoňanů, poněvadž srovnávali tuto vojenskou sílu s opuštěností v Lakedaimonu.

Thébané tento požadavek uznávali, namítali však, že lakónská země je neobyčejně těžko přístupná, a soudili, že na dobře přístupných místech jsou stráže, neboť Íscholáos byl ve skirítském Oiu se strážním oddílem, který se skládal z propuštěných heilótů a asi ze čtyř set nejmladších tegejských uprchlíků. Jiný strážní oddíl stál v Leuktru nad Maleátidou. Thébané také usuzovali, že se vojenská moc Lakedaimoňanů shromáždí rychle a že vojáci nebudou bojovat lépe nikde jinde než ve vlastní zemi. Poněvadž počítali se všemi těmito okolnostmi, nechtěli vůbec táhnout do Lakedaimonu. Když ovšem přišli mužové z Karyí a vyprávěli, že je Lakónie opuštěna, a sami se nabízeli za vůdce a žádali, aby je ztrestali smrtí, ukáže-li se, že v něčem nemluví pravdu, když také nabízelo pomoc několik přivolaných perioiků, kteří tvrdili, že se vzbouří, jen objeví-li se v jejich zemi, a vyprávěli, že perioikové nyní již nechtějí Spartanům pomáhat, ačkoli je ku pomoci volají, tu se Thébané dali nakonec přemluvit, poněvadž tohle všechno slyšeli ode všech. Sami podnikli vpád přes Karye, kdežto Arkadové postupovali přes Oion ve Skirítidě.

A kdyby byl Íscholáos poněkud postoupil a postavil se na odpor v neschůdných horách, nikdo by tudy prý ne-

prošel. Poněvadž se však chtěl ještě spojit s Oiskými, vyčkával ve vesnici. Arkadové tam zatím podnikli výstup ve velikém množství. Pokud Íscholáovi vojáci bojovali čelem proti čelu, vítězství se klonilo na jejich stranu. Když je však zasahovali kopími i kamením také zezadu, z boku i z domů, na které Arkadové vylezli, Íscholáos padl a s ním i všichni ostatní, pokud se někomu nepodařilo nepozorovaně uniknout. Jakmile Arkadové skončili boj, postupovali k Thébanům u Karyí. A když Thébané zjistili, co Arkadové dokázali, sestupovali z hor již mnohem odvážněji. A hned pustošili Sellasii ohněm a drancováním. Když přitáhli na rovinu, utábořili se u posvátného okrsku Apollónova. Nazítří pokračovali v tažení.

A přes most se do Sparty ani nepokoušeli přejít, poněvadž se právě proti nim před svatyní Athény Alejské objevili těžkooděnci, zato postupovali podle Eurótu, který jim zůstával po pravé ruce, a pustošili ohněm i drancováním příbytky, vybavené mnoha užitečnými předměty. Ze spartských obyvatelů ženy nesnesly ani pohled na dým, neboť nikdy nespatriily nepřátele. Poněvadž Sparťané své město neopevnili hradbami, každý stál na stráži jinde a jejich nevelký počet byl zřejmý. Úřady proto rozhodly vydat výzvu dokonce k heilótům. Zaručovaly, že budou propuštěni na svobodu všichni heilóti, kteří se chopí zbraní, dají se zařadit do spartského šiku a budou bojovat po boku Sparťanů. A hned prý jich sepsali více nežli šest tisíc, takže u nich zase tito mužové, zařazení do společného šiku, vzbuzovali obavy, poněvadž se jich zdálo být příliš mnoho. Ale poněvadž s nimi zůstali žoldnéři z Orchomenu a přispěchali jim na pomoc Flúntané, Korintané, Epidaurští, Pellénští, a protože i některá jiná města poslala pomoc, Sparťané se již obávali přihlášených heilótů poněkud méně.

Když thébské vojsko postoupilo až k Amyklám, pře-

kročilo Eurótás. A kdekoli Thébané tábořili, chránili se tak, že před své řady zakládali co nejvíce stromů, které hned poráželi. Arkadové žádné takovéto opatření neprováděli, nýbrž opouštěli své zbraně a obraceli se za kořistí do příbytků. Potom třetího nebo čtvrtého dne postoupili jezdci po oddílech na dostihovou dráhu u svatyně Poseidóna Gáiéocha, a to všichni Thébané, Élejeci a všichni přítomní jezdci fóčtí, thesalští a lokerští. Lakedaimonská jízda, třebaže nepřilíš četná, se přesto proti nim seřadila. Lakedaimoňané zatím umístili do zálohy asi tři sta mladších těžkooděnců v domě Tyndareovců a současně vyrazili jak těžkooděnci, tak i jezdci. Nepřátelé jejich útoku nevyčkali, nýbrž dali se na ústup. A když to uviděli četní pěšáci, obrátili se na útěk. Poněvadž se však pronásledovatelé zastavili, také thébské vojsko zůstalo na místě a zase se utábořilo. Lakedaimoňanům dodávala do nějaké míry odvalu ta okolnost, že nepřátelé neprovedli útok na město, neboť jejich vojsko se z tábora zdvihlo a táhlo cestou k Helu a Gytheiu. A nepřátelé zapálili ty části obou měst, jež stály před hradbami. Proti Gytheiu, kde Lakedaimoňané měli loděnice, podnikali útoky po tři dny. Vyskytli se dokonce někteří perioikové, kteří se nejen připojili k útokům, nýbrž zúčastnili se i společného tažení s Thébany.

Když Athéňané slyšeli o těchto událostech, uvažovali, jaký postoj je třeba zvolit vůči Lakedaimoňanům, a podle usnesení rady se sešli na sněmu. Jeho zasedání se právě zúčastnili poslové Lakedaimoňanů a jejich zbylých spojenců, z nichž Lakedaimoňané Arákos, Ókyllós, Farax, Etymoklés a Olontheus mluvili téměř všichni v témž smyslu. Připomínali Athéňanům, že v minulosti vždycky v největších nebezpečích stáli při sobě k vzájemnému prospěchu. Říkali, že sami od sebe pomohli vyhnat tyrany z Athén a že také Athéňané ochotně pomáhali jim, když

Zatímco se toto dálo, Epameinóndás vytáhl do pole se všemi Boióty a Eubojany, s mnoha Thessaly jak od Alexandra, tak i od jeho protivníků. Fókové se výpravy nezúčastnili; vymlouvali se, že podle smlouvy mají pomáhat, potáhne-li někdo proti Thébám, že však je smlouva nezavazuje zúčastňovat se výpravy proti jiným. Epameinóndás počítal, že také na Peloponnésu Thébanům pomohou Argejští, Messéňané a stoupenci z Arkadie. Byli to mužové z Tegeje, Megalopole, Aseje a Pallantia; někteří občané se s nimi museli spojit proto, že žili v malých městech, která ležela uprostřed mezi spojenci Thébanů. Epameinóndás táhl rychle. Oddych si dopřál teprve v Nemeji, poněvadž doufal, že zaskočí Athéňany, a usuzoval, že by to bylo velikou vzpruhou pro jeho spojence, ale zklamáním pro nepřátele, zkrátka, že Thébanům prospěje všechno, v čem škodu utrpí Athéňané. Zatímco vyčkával, sešli se do Mantineje všichni, kteří byli zajedno v odporu vůči Thébanům. Když Epameinóndás uslyšel, že se Athéňané vzdali pozemního tažení a že se připravují k námořní výpravě, aby pomohli Arkadům oklikou přes Lakedaimón, nemaje na vybranou vytáhl z Nemeje a dorazil do Tegeje. Toto jeho válečné tažení podle mého názoru příliš úspěšně nedopadlo, třebaže ovšem nezůstal v ničem dlužen své pověsti, pokud jde o prozíravost a odvahu. Kladně hodnotím především to, že se utábořil za tegejskými hradbami, kde byl ve větším bezpečí, než kdyby tábořil před hradbami, a kde mohl před nepřáteli lépe utajit svá opatření. Bylo pro něho také snazší zajišťovat si nezbytné zásoby, protože byl ve městě. A poněvadž jeho nepřátelé tábořili za městem, mohl pozorovat, co provádějí správně a v čem se dopouštějí chyb. A ačkoli věřil, že je silnější než protivníci, nedal se vylákat k útku, poněvadž viděl, že nepřátelé jsou ve výhodnějším postavení. Když však poznával, že se k němu žádné město

nepřidává a že čas plyne, rozhodl, že je třeba zahájit nějakou činnost. Nestane-li se tak, musel počítat s tím, že jeho dřívější slávu vystřídá velká ostuda. Když se dovídal, že nepřátelé zaujali pevné postavení u Mantineje a poslali pro Agésiláa a všechny Lakedaimoňany, a když zjistil, že Agésiláos zahájil tažení a že již stojí v Pelléně, nařídil vojsku povečeřet a vedl je přímo na Spartu. A kdyby jakýmsi božím řízením nějaký Krétan neoznámil Agésiláovi postup thébského vojska, byl by Epameinóndás obsadil město jako hnízdo s mláďaty zcela opuštěné od obhájců. Poněvadž ovšem Agésiláos dostal předběžnou zprávu, vrátil se do města dříve, takže je na různých stanovištích střežili Sparťané; bylo jich ovšem opravdu málo, neboť měli daleko v Arkádii všechny jezdce i žoldnéřské vojsko i tři z dvanácti rot občanského vojska.

Když se Epameinóndás dostal až k hlavnímu městu Sparťanů, nepokusil se vtrhnout z té strany, kde by jeho vojáci bojovali na rovině a kde by byli zasahováni z domovních střežů, ani tam, kde by přes svou převahu bojovali s početně slabšími nepřáteli bez výhody, nýbrž zaujal takové postavení, které mu podle jeho názoru mohlo propůjčit převahu a z něhož mohl do města sestupovat a nemusel stoupat do svahu. Pokud jde o další události, lze hledat vysvětlení v božím zásahu, lze mluvit o tom, že by nikdo neodolal zoufalcům. Když Archidámos vedl necelou stovku mužů a překročil těžko přístupné místo, které se zdálo být jakousi překážkou, a postupoval vzhůru do svahu proti nepřátelům, tu ustoupili ti sršatí protivníci, ti proslulí vítězové nad Lakedaimoňany, kteří měli naprostou převahu, a nadto ještě ovládali výše položené místo, a nevyčkali na útok Archidámových mužů. Padli však také Lakedaimoňané z města, kteří se dali unést vítězstvím a pronásledovali nepřátele déle,

než bylo vhodné, protože, jak se zdá, božstvo určilo také pro jejich vítězství meze. A Archidámos dal stavět vítězný pomník na místě, kde nepřátele přemohl, a padlé vracel za příměří. Epameinóndás usuzoval, že Arkadové přijdou na pomoc do Lakedaimonu, ale poněvadž s nimi nechtěl bojovat, až se spojí se všemi Lakedaimoňany poté, když dosáhli úspěchu, kdežto jeho vojáky potkal neúspěch, vracel se co nejrychleji do Tegeje. Tam dopřál těžkooděncům oddych, jezdce však poslal k Mantineji, když je požádal, aby snesli tuto zvýšenou povinnost, a když je poučil, že nyní v době žní jsou asi mimo hradby jak všechna stáda Mantinejských, tak také všichni lidé.

Odjeli. Athénští jezdci se zatím vydali na pochod z Eleusíny, povečeřeli na Isthmu, projeli Kleónami a právě dorazili do Mantineje, kde se ubytovali v domech za hradbami. Když bylo zřejmé, že přijíždějí nepřátelé, Mantinejští prosili athénské jezdce, aby jim podle možnosti pomohli, protože prý jsou mimo hradby všechna stáda a lidé, kteří pracují na polích, a to i mnoho dětí a starších občanů. Jakmile to Athéňané uslyšeli, chvatně odjeli z města, ačkoli se jezdci ani jejich koně ještě ani nedostali k rannímu občerstvení. Kdo by proto zase neobdivoval jejich statečnost? Ačkoli viděli mnohem více nepřátel a ačkoli utrpěli u Korintu porážku, v podvědomí si z toho nic nepřipustili, ba nepomysleli ani na tu okolnost, že mají bojovat s Thébany a Thessaly, kteří se považují za nejlepší jezdce, nýbrž z obavy před vlastní potupou, kdyby svou přítomností vůbec neprospěli spojencům, se hned srazili s nepřáteli, neboť horlivě toužili obnovit otcovskou slávu. A svým bojem umožnili Mantinejským zachránit všechno, co bylo mimo hradby. Mužové, kteří padli, osvědčili statečnost, a zřejmě se od nich nelišili ani nepřátelé, které zabili. Obojí měli zbraň dostatečně dlouhou, aby se navzájem zasáhli. A Athéňané

neopustili vlastní padlé a za příměří vrátili některé z padlých nepřátel.

Jenže Epameinóndás zase uvažoval, že se bude muset v několika málo dnech vrátit, protože uplyne čas stanovený pro válečné tažení: opustí-li však ty, k nimž přišel jako spojenec, nepřátelé je budou obléhat a on sám úplně ztratí svou slávu, protože se silným vojskem těžkooděnců utrpěl v Lakedaimonu porážku od hrstky nepřátel a protože podlehl v jezdecké bitvě u Mantineje a zavinil, že se kvůli jeho tažení na Peloponnésos spojili Lakedaimoňané, Arkadové, Achajové, Élejci a Athéňané. Proto pokládal za nemožné odtáhnout bez boje. Usuzoval, že se všechny tyto neúspěchy napraví vítězstvím. Bude-li zabít, soudil, že to bude počestný konec jeho pokusu zůstat vlasti vládu nad Peloponnésem. Nezdá se mi příliš divné, že přemýšlel o takovýchto okolnostech, poněvadž takové bývají myšlenky ctižádostivých mužů. Zdá se mi ovšem, že si větší obdiv zaslouhuje pro péči o připravenost vojska, aby je nevyčerpala žádná noční ani denní námaha, aby neustoupilo před žádným nebezpečím, aby vojáci měli dost zásob, a přece aby toužili po kázní. Když totiž vydával poslední rozkaz, aby se připravovali k bitvě, na jeho pokyn jezdci odhodlaně barvili bělobou přilby, arkadští těžkooděnci malovali na své štíty kyje, jako by byli Thébany, a všichni brousili kopí a dýky a leštili štíty. Když se takto připravili a vedl je do bitevního postavení, stojí zase za pozornost, jak postupoval. Jak bylo přirozené, především seskupoval vojáky, přičemž se vůbec netajil tím, že se chystá do bitvy. Když však měl vojsko uskupeno podle svého přání, nevedl je proti nepřátelům nejkratší cestou, nýbrž postupoval k horám, které se rozkládají směrem k západu a k Tegeji, takže u nepřátel budil dojem, že téhož dne již nesvede bitvu. Když se dostal až k pohoří, nařídil pod horskými

svahy složit zbraně, poněvadž se jeho bitevní šik protáhl, takže se zdálo, že se utáboří. Tím rozptýlil u většiny nepřátel duševní soustředěnost na bitvu a jejich bitevní postavení se uvolnilo. Jakmile však dal přivést do čela oddíly, které pochodovaly na křídle, a vytvořil kolem sebe úderný klín, v té chvíli rozkázal pozdvihnout zbraně a zahájil postup. Vojsko pochodovalo za ním. Sotvaže nepřátelé zpozorovali, že na ně proti očekávání zahájil útok, nikdo nezůstal v klidu, nýbrž jedni běželi do svých řad, druzí se teprve řadili, jiní dávali koním otěže, další si nasazovali krunýře, a všichni se chovali jako lidé, kteří budou spíše nějakou škodu snášet než působit. Epameinóndás vedl vojsko jako triéru přídí proti nepříteli, poněvadž byl přesvědčen, že zničí celé nepřátelské vojsko, ať už svým úderem prorazí kdekoli. Chystal se totiž svést bitevní zápas se svými nejzdatnějšími vojáky, zatímco nejslabší postavil dozadu, protože věděl, že kdyby byli poraženi, způsobilo by to pokles odvahy v jeho skupině, ale naopak by se tím zvýšila síla nepřátel. A poněvadž nepřátelé sešikovali jezdce na způsob bitevního postavení těžkooděnců do hloubky šesti koní, jenže bez lehkooděnců, Epameinóndás zase vytvořil silný jízdní úderný oddíl a přičlenil k němu lehkooděnce, neboť soudil, že až se jízda probije nepřátelským postavením, bude vítězství nad všemi protivníky dovršeno, poněvadž je velmi nsnadné najít vojáky, kteří budou mít vůli vytrvat, až uvidí, že někteří jejich druhové prchají. A aby Athéňané na levém křídle nemohli pomoci sousedním oddílům, rozmístil na několika protilehlých pahorcích jezdce a těžkooděnce s tím úmyslem, aby u Athéňanů vzbudil obavy, že na ně tito vojáci zaútočí zezadu, půjdou-li na pomoc.

Takto provedl útok a nezklamal se ve svém očekávání, poněvadž na místě úderu zvítězil a obrátil na útek celé nepřátelské vojsko. Když však padl, zbylí vojáci již ne-

byli schopni vítězství správně využít: těžkooděnci nikoho nezabili, ačkoli se nepřátelský šik dal před nimi na útek, ba ani nepostoupili z místa, na kterém došlo k boji. A ačkoli uprehli také jezdci, jejich pronásledovatelé nezabili ani jezdce, ani těžkooděnce, a v obavách se vraceli řadami prchajících nepřátel, jako by byli poraženi. A lehkooděnci a peltasté, kteří zvítězili společně s jezdci, dorazili vítězně až k levému křídlu, ale tam je z větší části pobili Athéňané.

Po těchto událostech zavládl opačný stav, než všichni lidé očekávali. Poněvadž se téměř celé Řecko sešlo na bitevním poli a stanulo proti sobě v bitevním šiku, každý věřil, že dojde-li k bitvě, vítězové se zmocní vlády a poražení jim budou podléhat. Bůh však rozhodl tak, že obojí postavili pomníky, jako by zvítězili, ani jedni však přitom nebránili druhým vítězný pomník stavět. Jako vítězové obojí vrátili padlé za příměří, jako poražení je však za příměří obojí přijímali. Ačkoli obojí mluvili o svém vítězství, ani jedni neměli zřejmě po bitvě navíc ani půl země, ani jediné město, ani stín moci. Ještě větší nejistota a zmatek než dříve zavládly po bitvě v Řecku.

Až potud jsem se rozhodl zaznamenávat události. O další se snad postará jiný.